

Af Sisela Lindblom Skuespillerskolens afgangsforestilling 2000 Urpremiere 20. maj 2000 Aarhus Teater Stiklingen

Han var en mus

Morten Schaffalitzky de Muckadell

Er det en den? Er det en han? Er det en mus? Er det en elefant?

Engang imellem plejer jeg at se mig omkring. Hvad, der er hvad, er ikke let at sige. Kom jeg fra en anden planet, ville det være endnu sværere, for så kendte jeg ikke koderne. Eller som dronning Marie Antoinette siger i stykket: *“Han sagde til mig, at jeg var klædt ud som dame. Men så svarede jeg ham: Hvis jeg er mig og alligevel er klædt ud, så er De også klædt ud – som mand!”*

Det handler ikke bare om køn. Ikke bare om mus og muse. Tager man f.eks. S-toget til arbejdet om morgenen, kan man vælge, hvordan man vil betragte sine medpassagerer. I neonrørernes skarpe lys har man et valg. Enten ser man dem, som de selv mener, at de skal se ud. Damen, der har sat håret op i en knude ovenpå hovedet, teenageknægten, der rynker panden som en runken rosin i håbet om at ligne en amerikansk filmskuespiller, kvinden, der har malet sine læber ildrøde, så de lyser som en hård streg midt i ansigtet. Enten

aflæser man dem, som de ser sig selv. Eller man kan se dem med et andet blik.

Da vi begyndte at snakke om at lave noget som en reaktion på, hvad der er mandligt og kvindeligt, vidste jeg, at det måtte blive noget grænseløst. Så vil jeg ikke skrive om mænd og kvinder, tænkte jeg, så vil jeg skrive om uhyrer.

Her er en forestilling, fra os til jer, den handler ikke om uhyrer.

Den handler om mennesker. Nogen, der har eksisteret, og andre, som ikke har eksisteret. Fortællingen bæres for mig af en boblende glæde over, at alting egentlig er – netop – grænseløst!

Vi må åbne øjnene og se det.

Sisela Lindblom

Han var en mus

Om 4. årets afgangsforestilling

Den unge svenske digter Sisela Lindblom er født i Stockholm i 1969. Hun er uddannet skuespiller og er netop blevet udnævnt til kunstnerisk leder af Boulevard Teatret i Stockholm. Sisela har dette år modtaget en pris som den bedste og mest lovende unge dramatiker i Sverige og kaldes en ny kvindelig Strindberg. Sisela har udgivet to romaner og lavet flere skuespil. Hun sætter gerne sine egne stykker i scene, og hendes frækhed og friskhed prises i høje toner af en samlet anmelderstand.

Sisela skriver ud fra en stærk svensk forfattertradition, og hun kommer da også fra et litterært miljø. Hendes tekster er fysiske og teatraliske, skrevet i et moderne provokerende formsprog.

Han var en mus er et stykke moderne teater. Det er en historie, skrevet på følelse og sansning. Det er en historie, hvori Sisela Lindblom diskuterer og udforsker kønnenes fælles historie. Den evige forvirring kønnene imellem. De nedarvede magtstrukturer mand og kvinde imellem. Mænd

spiller kvinder, og kvinder spiller mænd, og alle rollemønstre brydes op i et forsøg på at finde ud af, hvad der ligger bag vores magtstrukturer, bag de evige misforståelser.

I *Han var en mus* møder vi Marie Antoinette og hendes hofdamer, lukket inde bag Versailles gitterporte, alt imens revolutionen buldrer løs udenfor, og de taler om kærlighed og fornægtelse af virkeligheden, vi springer videre til den kølige og underskønne danske malerinde Marie Krøyer og videre til svenske malerinde Sigrid Hjertén og til hendes berømte billede, og personerne springer ud af billedet og bliver levende for øjnene af os.

Det handler om roller og rollespil, de roller som samfundet giver os, de roller, som er nedarvet i os og de roller, som vi tildeler os selv. Det er en burlesk komedie, fuld af desperation og håb. Om kønnenes evige kamp for at blive forstået og forstå sig selv.

Sisela Lindblom har skrevet *Han var en mus* til afgangsholdet på Skuespillerskolen v/Aarhus Teater 2000.

Johanne Dal-Lewkovitch

Sigrid Hjertén

(1885-1948)

Sigrid Hjertén var uddannet tegnelærer og selvforsørgende tekstilkunstner, da den fire år yngre Isac Grünewald overtalte hende til at følge med sig til Paris og Henri Matisse's kunstakademi. Sigrid blev hurtigt mesterens favoritelev, og ved tilbagekomsten til Stockholm 1½ år senere stod hun og Isac i spidsen for de unge banebrydere, brændende af entusiasme efter at introducere den nye kunst i Sverige. Deres ægteskab udviklede sig til en skøn forening af kammeratskab, kunst og kamp mod etablissementet, de var fauvisterne, vilddyrerne i finkulturens saloner. En ligeså uventet som uønsket graviditet, først opdaget i syvende måned, indebar en mere konventionel rollefordeling for det unge kunstnerpar. Sigrid følte stor modvilje mod moderskabet, hvordan skulle hun nu få tid til at male, kunne hun bortadoptere barnet?

I 1912 debuterede hun sammen med gruppen “De otte”, og kritikken lod ikke vente på sig. Det, som ansås for at være fornuftstridigt, ubalanceret og umoralsk i den moderne kunst, kunne her kobles til den kvindelige natur, Sigrids

kunst kaldtes “rædsler”, “abnormiteter” og “misfostre”, og bruddet med det naturtro i farvevalg og proportioner blev forklaret med det skjulte køns tilbøjelighed til vanvid og hysteri. Hun sammenlignedes i gennemgående nedsættende vendinger med manden, og hendes egenart betegnes som klodsede og naivt udførte imitationer. Men båret af sin lidenskabsfulde overbevisning malede hun uforfærdet videre. Sigrid publicerede artikler om den nye kunst, levede et intensivt selskabeligt liv og medvirkede i en film, som forårsagede censurdebat.

Sigrid og Isac levede i lange perioder adskilt. Da hun flyttede til Paris og søgte kunstnerisk stimulans på rejser i Syd-europa, gjorde han stormende karriere i Sverige, scenografi- og dekorationsopgaver afløste hinanden, han forfattede et manifest og blev professor ved kunstakademiet. Sigrid omtaltes mere og mere som fru Grünewald eller professorfruen, men hun tillod ikke sig selv nogen form for selvmedlidenhed – eller måske var udtalelsen nedenfor en af hendes typiske sarkasmer?

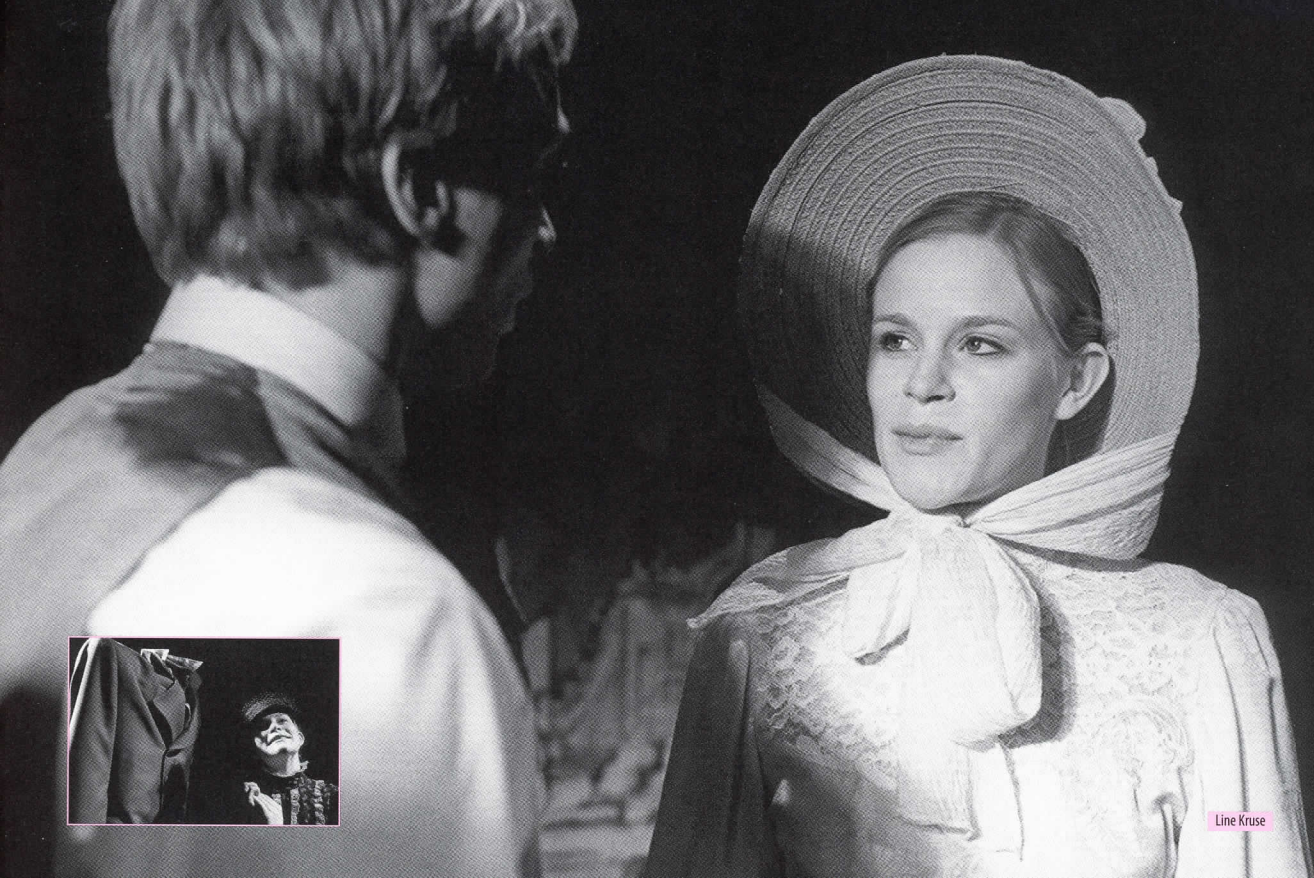
Jeg arbejder ikke så meget længere, jeg går op i min mands arbejde. Hans fremgang, modgang, drømme, stræben er min og desuden har jeg drengen og hjemmet. Det er nok og jeg finder glæde i det. Når jeg maler nu er det kun for fornøjelsens skyld.

Motivet blev, hvad der var lige ved hånden – sønnen Iván, lejligheds- og atelierinteriør, Stockholm set gennem vinduet, små udsnit af det mondæne liv som hustru til en ombejlet kunstner. Isac levede sig ud i kunstnerrollen, sendte hende rapporter fra rampelyset og bedyrede hende sin passion pr. korrespondance. Deres brevveksling vidner om to forskellige temperamenter og to verdener. Han overøste hende med ros og heftige ømhedstilkendegivelser samtidig med at han bøn-faldt om kærlighedstegn. Hun gjorde kontant rede for hus-holdningskassen og holdt sig til den strengt praktiske og til-bagetrunkne tilværelse hun var henvist til.

Sigrid havde længe lidt af psykosomatiske problemer, da hendes stigende uro og mistænksomhed begyndte at gå over til en kronisk sygdomstilstand af depression og forfølgelses-vanvid, hun diagnosticeredes som skizofren og indlagdes 1932 på det nybyggede hospital Beckomberga. I to år lå hun så godt som stum og urorlig i sin seng.

Da hun blev udskrevet blussede hun op i en næsten manisk skaberperiode med billeder af vibrerende intensitet. Hendes malerier fik mere og mere karakter af jaget vision med manisk snertende penselstrøg. Nu var det Sigrid der fik sit store kritikergennembrud med en retrospektiv udstilling på femhundrede værker. Men det var for sent. Nye indlæggelser fulgte og Sigrid blev passet af to sygeplejersker hjemme, samtidig med at Isac flyttede ind i atelierlejligheden ovenover med en ung kunststuderende. I oktober 1936 blev hun igen indlagt på Beckomberga. Isac begærede skilsmisse og hun fik sjældent besøg. Hun beklagede sig over det uinspirerende institutionsmiljø og blev beskrevet som overlegen og strids-lysten. Behandlingen bestod i insulininjektioner, bæltefikse-ring og sondemadning.

De kortfattede journaler beretter om Sigrids forvandling, hvordan hun opførte sig anstødende, blev “snusket” og “klistret”. Kritikens beskyldning om kvindelig dekadence øgedes i takt med beretninger om hendes pilfingeri og uanstændige tilnærmelser. I marts 1948 udførte man lobotomi på hende. Sigrid døde to uger senere som følge af en hjerneblødning.

Han var en mus

Af Sisela Lindblom

Iscenesættelse og oversættelse ... Hans Rosenquist

Scenografi ... Claus Rostrup

Lysdesign ... Niels Emil Larsen

Urpremiere 20. maj 2000

Forestillingens varighed ca. 2 timer og 10 minutter inkl. pause

Henrik Nordenshiöld

MORTEN BURIAN-HANSEN

Amelie, Ledsagersken, Ilse Atelier Sigrid, iVold, Anette,

Pige, Kvinden i kjole og hvidt, 6. Hofdame

JOHANNE DAL-LEWKOVITCH

Emelie, Emerette, Pokker, Einar Jolin, Atelier-Einar, Pige, 2. Hofdame

LARS DAMMARK

Marie Krøyer, Fru Berg, Den sorte Dame, Hofdamen, Røvertøs, 3. Hofdame

LINE KRUSE

Hr. Berg, Isabella, Sigrid Hjertén, Røvertøs, 1. Hofdame

KIRSTI KÆRN

Marie Antoinette

MORTEN SCHAFFALITZKY DE MUCKADELL

Hr. Merlin, Isac Grünewald, Moderen, Sygeplejersken, Røvertøs, 4. Hofdame

MIKKEL STUBBE TEGLBJÆRG

Han var en mus, Den Hovedløse, Grev Roppopofskij, Niels Dardel,

Atelier-Niels, Bordelværtinden, 5. Hofdame

KEN VEDSEGAARD

Iván

SØREN LAU FREDERIKSEN

- Forestillingsleder* ... Bruno Nielsen-Boreas
Suffli ... Helle Halsboe
Lydteknik ... Andreas A. Carlsen
Afvikling lys/lyd ... Bo Høgh Jensen/Andreas A. Carlsen
Sceneteknik ... Knud Brodersen
Teatermaler ... Anne-Marie Kjær
Leder af snedkersal ... Kaj Johansen
Kostumierer ... Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
Kostumeassistent ... Connie Moldrup
Frisør ... Britta Høxbro
Rekvisitører ... Viggo Bay, Steen Jonassen
- Teknisk chef* ... Jens Ravn
Kontorchef ... Ralf Rudfeld
Dekorationschef ... Jørn Walsøe
Teatersekretær & markedsføringschef ... Leif Due
Teaterchef ... Palle Jul Jorgensen
- Programredaktion* ... Hans Rosenquist, Agnete Krogh
 og Leif Due
Foto fra afsluttende prøver ... Jan Jul
Plakat & program layout ... Smidstrup Grafisk Bureau
Tryk ... C.C. Print 92 ApS

Aarhus Teater støttes af
Århus Amt

House of
PRINCE
THEATRE

CERES

Martin

Nykredit

MORGENAVISEN
Jyllands-Posten

Café
Noir

Marie Antoinette

(1755-93)

Født som ærkehertuginde af Østrig og henrettet som enken Capet for landsforræderi, tilbragte Marie Antoinette hele sit liv i uvidenhed midt i den storpolitiske heksekeddel. Som den femtende i kejserdømmets barneflokk, der alle efter tur blev bortgift i diplomatiets tjeneste, parredes hun med den kejtede og generte franske tronfølger Louis Auguste for at forsegle freden mellem nationerne.

Den overdådige bryllupsceremoni efterfulgtes af en gensidig uinteresse mellem de nygifte, og det var en velkendt hemmelighed, at kronprinsen var ude af stand til at tilfredsstille sin unge hustru. Marie Antoinette hengav sig i stedet til selskabslivets glæder, opvartet af unge kavalerer, hofdamer og spytsslikkere. Troubadourer og kunstnere forherligede hende som en skønhedens og smagens gudinde, samtidig med at det sladderagtige og intrigerende hof svirrede af ryg-

ter om hendes løsagtighed. Marie Antoinette fik hurtigt ry som en behagesyg, forlystelsessyg og ødsel person.

For denne kunstige selskabsverden eksisterede ingen virkelighed hinsides Versailles forgyldte gitterporte, og dronningens eneste bekymring syntes at være, hvad hun skulle lave for ikke at kede sig. Kedet til døde af den stift formelle hofetikette blev sommerslottet Trianon hendes foretrukne tilholdssted, hendes private rige, hvor end ikke kongen måtte komme uanmeldt. Hun brugte formuer på at anlægge romantiske naturscenerier med guldfiskedamme og ruiner, kærlighedsgrotter hugget ind i bjerget, en landlig kulissey med dyr og arbejdende bondestatister og til og med et tempel tilegnet kærlighedsguden Amor. Banketter og havefester afløste hinanden, men det var i maskeradeballernes intime eventyr, dronningen trivedes bedst. På et operabal i

Paris mødte hun den billedskønne ærkeroyalist Axel von Fersen, som fremover blev en trofast gæst i kredsen omkring hende og en regelmæssig natlig besøgende på Trianon.

Marie Antoinette, som var totalt uvidende i politiske sager og aldrig havde læst en bog, gjorde sig mere og mere upopulær, da hun blandede sig i udnævnelsen af ministerposter for at skaffe sine yndlinge gode stillinger. Hun blev uvenner med adelsslægterne ved ikke at lade dem få adgang til Trianon, og hendes anseelse blev endeligt skudt i sænk ved en yderst intrigant bedragerrihistorie, som gik over i historien som halsbåndsprøven.

Flyveblade og pamfletter, som spredtes såvel af reaktionære som revolutionære grupper, gav dronningens udskjelser skylden for statens håbløse økonomi. Da pøblen i Paris marcherede mod slottet, sad dronningen, som til det sidste

hårdnakket fornægtede virkeligheden, og drømte i sin kærlighedsgrotte. Men gitterportene blev slået op, og kongefamilien førtes bort fra Versailles for altid.

Under husarresten i Paris fortsatte Von Fersens natlige besøg, og efter dronningens ønske lod han i al hemmelighed en flugtvojn udruste med garderobe, toilet, vinforråd, porcelæn og sølvtoj. Denne kolossale ekvipage afsløredes i Varennes, kongefamilien blev arresteret og ført tilbage. Den mere og mere desperate Von Fersen forsøgte nu at mobilisere de allierede til at erklære krig mod Frankrig i håb om at kunne redde sin elskede, men alle hans anstrengelser var forgæves.

Anklageskriftet mod Marie Antoinette strakte sig fra alt mellem landsforræderi til incest. Den 16. oktober 1793 skramlede bøddelkærren uigenkaldeligt mod skafottet.

Morten Burian-Hansen

Ken Vedsegaard

Marie Krøyer

(1867-1940)

“Jeg må indrømme, at det jeg altid har frygtet mest ville kunne volde Dem størst skade, var den forkælelse og opvartning, som De med al Deres skønhed var så stærkt udsat for.”

Således skrev en kollega til Marie Tripcke 1886, og det var en spådom, som på mange måder gik i opfyldelse. Marie, som i sine unge år blev betaget af en udstilling af Søren Krøyers malerier, opsøgte kunstneren i Paris for at blive hans elev. Efter en kort forlovelse i forbindelse med Maries debut på Charlottenborg 1888 giftede de sig, og to år senere ankom hun som fru Krøyer til det berømte kunstnerkollektiv i Skagen.

I skildringen af naturmalerne fremstår Skagen ofte som et flimrende drømmesyn, i hvilket Søren er den selvforbrændende kunstnersjæl med solglimt i champagneglasset og Marie som en idyllens femme fatale. Rigtigt er det, at Marie

aldrig fandt sig til rette i bohemelivet, at festrusen langt fra stimulerede hendes talent, og at hun efterhånden opgav sin kunstnerkarriere.

I stedet beskæftigede hun sig med at indrette og dekorere det, som skulle blive kendt som “Krøyers hus”. Hun blev tilbage trukket og rejste ofte alene for at finde fred og ro. Til trods for det på overfladen så lyse stemningsmaleri trak tor-denluften sammen over Skagen. Marie og Søren Krøyer pådrog sig misundelse i kunstnerkredse, Søren for sit held og Marie for sin skønhed, og tilværelsen kompliceredes yderligere af psykiske pres. Marie til stadighed træt og urolig, og Søren så ilde stedt, at han ved århundredeskiftet blev indlagt på sindssygehospitalet.

På en rekonvalescensrejse til Sicilien på den tid traf Marie den svenske komponist Hugo Alfvén, allerede godt bekendt

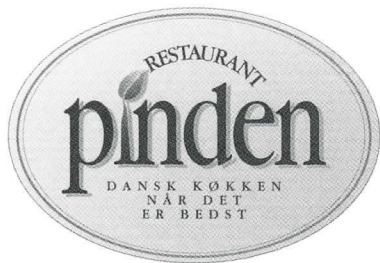
med hendes skønhed efter at have forelsket sig i Sørenshelfigursportræt af hende ved strandkanten i den nordiske sommernat. På den måde synes hele Maries liv at være omgivet af skønheds- og kvindedyrkere, der alle var ivrige efter at spinde deres romantiske drømmespind omkring hende.

Hugo Alfvén skriver i sine memoirer om kvinden som *“en til stadighed frodigt overstrømmende inspirationskilde”* og videre at han ikke kunne modstå kvindelig skønhed og charme, forelskelsens strålende poesi. *“Det var ikke en bestemt kvinde jeg elskede og forblev tro, men det var kvinden, kønnet, i alle dets fortryllende åbenbaringer, jeg elskede.”*

Nu var det Skagens fru Krøyer, omtalt som den smukkeste kvinde i Danmark, han sværmede for, og han skrev *Mid-sommernatsvise* og *Et Skærgårdssagn* inspireret af forelskelsen. Marie forlod Skagen og Søren, som, skønt han blev svagere

og svagere af sindssygen, fik forældreretten over datteren Vibeke. Hun blev aldrig siden budt velkommen af Skagboerne.

17 år som fru Krøyer efterfulgtes af cirka 30 år med Hugo Alfvén. Og mønstret gentog sig, Marie ude af stand til at arbejde og i stigende depression, ofte sengeliggende. I det internationale jetsetliv, Hugo Alfvén levede, fandtes der meget lidt plads til familieliv, og på ny henvistes hun til at fordrive sin ufrivillige ensomhed med at istandsætte den ægteskabelige borg, denne gang Alfvéngården ved Siljan. Alfvén og Krøyer fik en datter, Margita, 1905 og giftede sig 1912, ti år efter deres første møde. Marie blev mere og mere fortvivlet: *“Jeg får nok ikke ro før i graven”*, konstaterede hun opgivende i et brev. Da Margita flyttede hjemmefra begærede Hugo skilsmisse. Fire år senere døde Marie ensom i Stockholm. Hun blev 73 år.

En stor oplevelse kræver en stor øl

På Restaurant Pinden, Skolegade 29,
kan du mod aftenens teaterbillet
få en stor øl til en lilles pris, 20 kr.

Muserne

De ni døtre af Zeus og nymfen Mnemosyne og de skønne kunsters gudinde fik til opgave igennem hyldestsange at forherlige helledåd og sejre, hver og en forestående sit poetiske domæne.

Apollon, sangkunsten og musernes beskytter, tronende på parnasset i de ni musers kreds, hvis korsang han anførte med sit strengespil. Traditionelt anråbtes de af skjaldene, for at de skulle gennemstrømme dem med inspirationernes henrykkelse. Med den klassiske litteraturs opblomstring i middelalderen genoplivedes traditionen – at vende sig til muserne, bl.a. til Dante og Milton. I renæssancedigteren Petracas efterfølgende, som skrev platoniske erotiske digte, dyrkedes kvinden som et nærmest overjordisk væsen, hvis stråleglans hensatte skjalden i en tilstand af næsten poetisk trance. Således kom den tilbedte elskende til at antage rollen som muse. For de provençalske balladesangere blev kæresten på balkonen, som de lovpriste for hendes skønhed og dyd, såvel inspirationskilden som modtageren af deres beundring og romatikerne hylde inspirationens rolle i skabelsesprocessen. Traditionen lever videre ind i moderne tid med den syngende jomfru som symbol-gestalt for inspirationens kraft. Der eksisterer ingen tilsvarende mandligt modstykke.

Mikkel Stubbe Teglberg

Kirsti Kærn

